

БИЛИНГВИЗМ ЖАҒДАЙЫНДА БОЛАШАҚ ДЕФЕКТОЛОГТАРДЫҢ ТІЛДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ ЖОЛДАРЫ

ЖҰБАТЫРОВА Ботағоз Таңжарбайқызы

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
«Арнайы білім беру» кафедрасының докторанты

Алматы/ Қазақстан

e-mail: botagoz.alga@mail.ru

Аңдатпа. Бұл мақалада білім алушыларды таңдаған мамандығы бойынша екі тілде оқыту жолдары қарастырылады. Ғылым салаларынан өз уақытының қоғамдық-әлеуметтік сұранысын қанағаттандыратын зерттеулерді талап етуі – заңды құбылыс. Бұл айтылғандар зерттеу жұмысының өзегін құрайтын билингвизм жағдайында болашақ дефектологтардың тілдік құзыреттілігін дамыту мәселесіне де қатысты. Еліміздің экономикасының, халықаралық мәдени саласының қарқынды дамуы, еңбек нарығына даярланып жатқан болашақ мамандарға да көптеген талаптар қояды. Жасөспірімдерге терең білім және жан-жақты тұлға ретінде тәрбиелеу үшін болашақ маман өзі де кәсіби құзыретті маман болуы қажет. Оның бір көрсеткіші - бірнеше тілді меңгерген маман екені атап өтіледі. Мақалада оқыту әдісі, белсенді оқыту әдістері және белсенді әлеуметтік-психологиялық оқыту әдістері ұғымдары талданады. Мақалада жаһандану жағдайында білім алушылардың билингвалдық құзыреттілігі бойынша оқу-жаттығуларды зерттеудің маңызы көрсетілген. Қойылған мақсат – болашақ мамандардың тілдік құзыреттілігін дамыту, кәсіби қызметтегі міндеттерді шешу үшін тіл және сөйлеу жүйесі туралы білімді пайдалану, коммуникативтік-танымдық дағдыларды және сөйлеу-тілдік дағдыларды дамыту арқылы қол жеткізіледі. Қазақ және орыс тілдерін кәсіби бағытталған деңгейде оқытудағы тәсіл таңдалған мамандықты меңгеру құралы ретінде қарастырылады.

***Кілт сөздер.** Құзыреттілік, тілдік құзыреттілік, билингвизм, оқыту әдістері, тәсілдер, сөйлеу әрекетінің түрлері.*

Кіріспе. Еліміздегі билингвизм жағдайындағы болашақ педагогтардың тілдік құзыреттілігі кәсіптік идеясына негізделеді, өйткені біздің мемлекетіміздің көпұлтты кеңестігі екі тілдің (қазақ және орыс) тілдік және сөйлеу дағдыларын меңгеруді талап етеді. Егер білім алушы осы тілдер бойынша белгілі бір біліммен мектептен келсе, онда болашақ мамандарды университеттік даярлау процесінде олар кәсіби деңгейде дамытылады. Кәсіби міндеттерді шешуге мүмкіндік беретін билингвалдық тілдік құзыреттілікті дамыту процесі жүреді. Аталған фактілер билингвалды оқу материалдары негізінде білім алушылардың тілдік құзыреттілігін дамыту қажеттілігін көрсетеді. Педагог өзі түсінетін тілде білім алуға құқығы бар балалармен жұмыс істейтінін ұмытпайық. Заманауи арнайы педагог, қажет болған жағдайда, бір тілден екінші тілге еркін

ауысу қабілетіне ие болуы керек, яғни қос тілді маман болуы шарт. Болашақ дефектологтардың билингвизм жағдайындағы тілдік құзыреттілігі – бұл құзыреттерді меңгерумен және мақсатына жету үшін: екі тілдің тілдік жүйесі бойынша білімін (Білім алуда ерекше қажеттілігі (БАЕҚ) бар балаларды оқыту мен тәрбиелеуде, дамуын болжау және диагностиканы игеруде билингвалды білімді пайдалану); мотивацияларын (жеке және кәсіби жетілуге ұмтылу), құндылықтарын (тілдерді игеруді, түзете-дамыту педагогикалық қызметіне құндылық ретінде көзқарас, БАЕҚ бар тұлғаларға эмпатиялық көзқарас), дағдыларын (қоршаған ортамен қарым-қатынас жасау үшін дұрыс тілдік құралдарды таңдау; электрондық ресурстармен және Интернет-көздермен жұмыс істеу; өзінің тілдік әрекеттерін рефлексиялау; өз мүмкіндіктерін бағалау), қабілеттерін (қажет болған жағдайда бір тілден екінші тілге ауыса отырып, бала мен ата-аналарға ана тілінде консультациялық, әлеуметтік-педагогикалық көмек көрсету) тиімді іске асырумен сипатталатын тұлғаның интеграцияланған кәсіби маңызды сапасы. Бұл қасиеттер жоғары оқу орындарында даярлау барысында кәсіби бағытталған оқу материалдары, түрлі жұмыс түрлері негізде дамиды.

Көптеген бақылаулар жеке кәсіби қалыптасу кезеңінде қайшылықтар туындайтындығын дәлелдейді, оларды шешу маман ретінде тұлғаның дамуына әкеледі. Бұл – жеке тұлға мен жеке тұлғаға сыртқы талаптар арасындағы, адамның қалыптасқан қасиеттері мен осы мамандықтың талаптары арасындағы, ішкі көзқарастар мен сыртқы жағдайлар, факторлар арасындағы қайшылықтар.

Болашақ маманның кәсіби дайындығында білім алушылардың оқу іс-әрекетінде мотивациясы мен жеке белсенділігі маңызды орын алады.

Еңбек нарығының қажеттіліктерін қанағаттандыратын, осы саланың басқа мамандарымен бәсекелесуге қабілетті білікті маман даярлау жоғары кәсіптік білім берудің басты мақсаты болып табылады. Педагогикалық практикада адамды оқыту мәселесі әрқашан өзекті болып қала береді. Зерттеушілер кез-келген жастағы адамның оқу процесін бақылай отырып, «оқыту әдістері» деп аталатын педагогтар мен білім алушылардың іс-әрекетінің көптеген түрлеріне назар аударды. Ғылыми әдебиеттерде зерттеушілік «әдіс» термині («methodos» грек сөзінен шыққан) ақыл-ой әрекетінің жолын білдіреді, ал тәсіл таңдалған әдісті жүзеге асыру құралы ретінде қызмет етеді деген және көптеген ғалымдар бұл пікірмен келіседі (Сластенин, 2002), (Смирнов, 2001), (Подласый, 1999), (Коджаспирова, 2020), (Голованова, 2020), (Савенков, 2020).

Педагог-ғалымдардың пікірінше, оқыту әдістері – бұл оқу процесінде тұлғаның танымдық және практикалық қызметін ұйымдастыру бойынша арнайы, мақсатты педагогикалық іс-әрекеттер. Оқыту әдістерінің анықтамаларының осы алуан түрінде бағдарлау үшін оларды жіктеу қажет. Қазіргі дидактикада ең көп қабылданған – танымдық іс-әрекеттің сипаты бойынша оқыту әдістерінің жіктелуі (И.Я. Лернер, М.Н. Скаткин, М.И. Махмутов, В.В. Краевский). Авторлар оқыту әдісі – бұл педагогтың білім алушылардың танымдық іс-әрекетін жобалау әдісі деп мәлімдейді. Оқыту әдісі белгілі бір ақпаратты ұсынады, білім алушыға ойдың

бағыты мен мазмұнын қамтамасыз етеді, заңдылықтарды түсінуге әкеледі, білім алушының психикалық және эмоционалды өзгерістерін тудырады. Бұл жіктеу оқыту әдістерінің бес тобының жүйесін ұсынады: түсіндірме-иллюстрациялық әдіс (білім алушылар мұқият тыңдайды, түсінеді, бақылайды, алынған ақпаратты есте сақтайды, жаңа біліммен кейбір практикалық әрекеттерді жасайды); репродуктивті әдіс (бұрын зерттелген қызмет әдістерін жаңғыртады); проблемалық баяндау (бейнелі эвристикалық әңгіме (дәріс) немесе жүргізіліп жатқан ғылыми зерттеудің ауызша сипаттамасы ретінде жүзеге асырылады); ішінара-іздеу (эвристикалық әңгіме, пікірталас, әңгіме мен ішінара эксперименттің үйлесуі, эксперименттік жағдайды модельдеу және т.б.); зерттеу әдісі (талдау, синтездеу, оқу ақпаратын жалпылау, тұжырымдарды түсіндіру мен тұжырымдауды білім алушылардың өздері жүзеге асырады).

Оқу процесінде оқытудың осы әдістерінің әрқайсысы белгілі бір педагогтың жеке қабілеттерін ескере отырып қолданылады.

Педагогикалық әдебиетте білім алушылардың өзіндік шығармашылық ойлауын және стандартты емес кәсіби мәселелерді шешу қабілетін дамытуға бағытталған белсенді оқыту әдістері белгілі. Оқытудың бұл әдісінің мақсаты – кәсіби міндеттерді шешу үшін біліммен, дағдылармен және біліктермен қаруландыру ғана емес, сонымен қатар ойлау қабілетін, шығармашылық ойлау мәдениетін дамыту. Бұл әдістер білім алушылардың танымдық әрекетінің белсенділігімен, теорияның практикамен тығыз байланысымен, проблемаларды талдау және шешу әдістерін игеруге бағытталған және де ынтымақтастық пен бірлесіп жұмыс жасау атмосферасына, ойлау мен іс-әрекеттің өнімді стилін игеруге, рефлексияны дамуға ықпал етеді.

Белсенді әлеуметтік-психологиялық оқыту әдістері оқытудың басқа әдістерінен түбегейлі ерекшеленеді, олар қарым-қатынастың әртүрлі салаларында құзыреттілікті дамытуға, білім алушының белсенді оқу іс-әрекетінің әлеуметтік-психологиялық заңдылықтарын оқу немесе басқа мақсатты топта жүзеге асыруға бағытталған. Ресейлік зерттеуші Емельянов Ю.Н. белсенді топтық оқыту дегеніміз – оқу немесе мақсатты топтағы коммуникативтік процестерді (білім беру, танымдық, шығармашылық немесе психокоррекциялық міндеттердің мазмұнына қарамастан) жоспарланған түрде жандандырудың кез-келген әдісі деген анықтама ұсынады. Зерттеуші белсенді топтық әдістерді шартты түрде үш негізгі блокқа біріктіруді ұсынады: а) пікірталас әдістері (топтық пікірталас, практикадан оқиғаларды талдау, моральдық таңдау жағдайларын талдау және т.б.); б) ойын әдістері: дидактикалық және шығармашылық ойындар, оның ішінде іскерлік (басқару) ойындар; рөлдік ойындар (дұрыс мінез-құлықты үйрету, ойын психотерапиясы, психокоррекция); қарсы ойын (коммуникативтік мінез-құлықты танудың трансактілік әдісі); в) сенситивтік тренинг (тұлғааралық сезімталдықты және өзін психофизикалық бірлік ретінде қабылдауды үйрету) (Емельянов, 1985). Тағы бір ресейлік зерттеуші С. В. Петрушин белсенді әлеуметтік-психологиялық оқытудың негізгі әдістерін психологияның негізгі бағыттарына бөлуді және

тренинг-топтары, кездесу-топтары, психодрама, гештальт-психотерапиясы деп ұсынады.

Белсенді әлеуметтік-психологиялық оқыту әдістерін қолдану келесі міндеттерді көздейді:

1) психологиялық-педагогикалық және арнайы білімді меңгеру (мамандық бойынша оқытылатын пәнді білу);

2) жеке және кәсіби дағдыларды, әсіресе қарым-қатынас саласында қалыптастыру;

3) кез келген қызметтің және қарым-қатынастың табысты болуы үшін қажетті нұсқауларды түзету және дамыту;

4) өзін және айналасындағыларды барабар және толық тану қабілетін дамыту;

5) жеке қарым-қатынас жүйесін түзету және дамыту.

Оқытудың бұл әдісі эмоционалды қолдаумен және іс-әрекетке қатысушылардың өзара сенімімен; топтың барлық қатысушылары арасындағы қарым-қатынастың толыққанды процесі іске асырылумен; ойлау, өзін-өзі тану икемділігі, өзін-өзі бағалау; сабақтар серіктестік қарым-қатынас негізінде құрылумен; қатысушылар өз сезімдерін ашық білдірумен; табысты кәсіби өзін-өзі анықтау білім алушылардың мотивациясымен негізделген; нәтижелерге педагог те, топ мүшелері де жауапты болумен сипатталады; рефлексияны, инновацияны, өзін-өзі көрсетудің өзіндік тәсілдерін, шығармашылық бастама мен өнімді ойлауды қолдайды.

Зерттеу барысында біз белсенді оқыту әдістерін де, белсенді әлеуметтік-психологиялық оқыту әдістерін де қолдандық. Әдіс – бұл стратегия, ал тәсіл – бұл тілдік материалмен жұмыс жасаудың тактикасы деп түсінеміз. Бұл әдістер, біздің ойымызша, тұлғаның танымдық және коммуникативті белсенділігін дамытуға бағытталған. Біртұтас оқу процесін әдістемелік материалмен қамтамасыз ете отырып, біз елдегі билингвизм жағдайында білім алушылардың тілдік құзыреттілігін дамыту мақсатын көздедік.

Құзыреттілікті, оның ішінде екі тілдегі сөйлеу және тілдік құзыретті қалыптастыру, дамыту және билингвизм жағдайында білім алушылардың тілдік мүмкіндіктерін дамыту мәселелері ресейлік (Барышников, 2003), (Женжируха, 2011), (Щепилова, 2005), (Зеер және Заводчиков, 2013) және қазақстандық ғалымдардың (Алдабергенова, 1999), (Абдиева, 2004), (Ошакбаева, 2008), (Жетписбаева, 2009), (Кудайбергенова, 2010), (Досжанова, 2010), (Жукенова, 2010), (Қанафиева, 2010), (Салханова, 2010) зерттеулерінде көрініс тапқанын атап өткен жөн.

Қойылған мақсатқа тіл мен сөйлеу жүйесі туралы білімді пайдалану, кәсіби қызметтегі мәселелерді шешу үшін коммуникативтік-танымдық дағдыларды және сөйлеу-тілдік дағдыларды дамыту арқылы қол жеткізіледі. Қазақ және орыс тілдерін кәсіби деңгейде оқытудағы көзқарас таңдалған мамандықты меңгеру құралы ретінде болуы керек. Демек, әр оқу әрекетінде таңдалған мамандық

туралы ақпараттық көкжиекті кеңейту, білім алушылардың кәсіби сөздік қорын қосымша екі тілде жаңа терминдермен байыту бойынша жұмыс жүйелі түрде жүргізілуі қажет.

Әзірленген әдістемелік материалдар жоғарыда аталған оқыту әдістерін қолдану арқылы жүзеге асырылды. Тілдік құзыреттілік сөйлеу әрекетінің барлық түрлерін дамытуды қамтиды: оқылым, жазылым, тыңдалым, сөйлесім.

Зерттеу әрекетінің эксперименттік бөлігін жүзеге асыру барысында сөйлеу әрекетінің түрлері бойынша әртүрлі жұмыстар жүргізілді. Сонымен, даму кезінде:

– *оқылым*: өнімді оқу әдістемесі (өз пікірлеріңізді негіздеу қабілеті тапсырмалармен бірге жүретін әдеттегі сұрақтардың арқасында жасалады: «Неге бұлай ойлайсың (ойлайсыз, ойлайсыз)?», «Өз пікіріңді негізде», «Мәтіннен сөздермен раста» және т. б. мәтінді талдай отырып, білім алушылар автордың, оқырман мен баяндаушының көзқарасын, ұстанымын анықтайды); ғылыми билингвалды әдебиетті сауатты еркін оқуға үйрету және қажетті кәсіби ақпаратты алу; екі тілдің категориялық аппараты мен лексикалық материалына және т.б. сүйене отырып, кәсіби деңгейде қарым-қатынасқа үйрету;

– *жазылым*: аксиологиялық тақырыптың жобалық жұмысы: «Қазіргі кезеңдегі отбасылық құндылықтар жүйесінің динамикасы (Менің отбасымның мысалында)»; «Табыс күнделігі» - саналы түрде мақсат қою, өз қызметінің адамгершілік перспективаларын анықтау, қорытынды жасау қабілеттерін дамытады;

– *тыңдалым*: тапсырмалары бар білім алуда ерекше қажеттілігі бар балаларды оқыту және тәрбиелеу мәселесі бойынша жетекші педагог-дефектологтардың екі тілдегі дәрістері, мәтіндер; сөзталас – логикалық, лексикалық, грамматикалық дағдыларды дамытушы ғана емес, сонымен қатар тыңдалым қабілеттірен дамытады;

– *сөйлесім*: алдын-ала берілген мазмұн бойынша мамандық терминдерін қолдана отырып, кәсіби бағытталған тақырыптар бойынша монологтық мәлімдеме және дайын емес монологтық мәлімдеме (сипаттама, пайымдау, баяндау); әңгіме (ата-аналармен балаларының дамымауы (немесе ауытқуы) туралы әңгіме үлгілері ұсынылды) және т.б.

Практикалық сабақтарда мәтіндермен жұмыс жүргізіледі. Мәтін – бұл коммуникативті және танымдық бағытқа ие, дәйекті және өзара байланысты жазылған адам ойы. Оқу мәтіні – ақпараттың қуатты көзі және сөйлеу мен танымдық іс-әрекеттің әртүрлі түрлерін оқыту құралы. Сабақтарда мамандық бойынша оқулықтардан (ғылыми-оқу подстилі), ғылыми-әдістемелік журналдардан (ғылыми-көпшілік подстилі) мәтіндік материалдар белсенді пайдаланылады.

Елдегі билингвизм жағдайында болашақ арнайы білім беру маманының тілдік құзыреттілігін дамыту ұзақ, үздіксіз және қиын процесс, оны дамытудың көптеген әдістері бар. Тілдік мүмкіндіктерді дамыту жүйелі және оқу процесінің

барлық формаларымен жүргізілуі тиіс. Егер аудиториялық сабақтарда білім алушы топта және оқытушының бақылауымен жұмыс істесе, аудиториядан тыс уақытта ол алған білімі мен дағдыларын бекіту мақсатында өз бетінше жұмыс жасайды. Дөңгелек үстел, оқу семинарлары, тренингтер, мини-конференциялар, жобалық жұмысты қорғау, педагогикалық жағдаяттарды шешу, «Мен – дефектолог-биллингв» клубындағы жұмыс сияқты аудиториядан тыс іс-шаралар білім алушылардың үлкен қызығушылығын тудырады, онда білім алушы өзін жайлы сезінеді (төмен балл алуға қорықпайды).

Болашақ арнайы білім беру мамандарының тілдік құзыреттілігін дамыту технологиялары деп біз қоғамның, нарықтың қажеттіліктеріне сәйкес мақсатқа жетелейтін біртұтас оқу процесінде қолданылатын әдістер жиынтығын, формалар, тәсілдер мен құралдар жиынтығын түсінеміз. Зерттеуде біртұтас білім беру процесінде қазіргі оқыту теориялары үйлесімді түрде біріктірілуі керек деген көзқарасты ұстанамыз.

Қорытындылай келе, білім алушылардың тілдік құзыреттілігін дамыту жүйесінде оқыту әдістерін іске асырудың қатаң шеңбері жоқ екенін атап өтеміз. Бұл әр педагогтың даралығын сипаттайтын шығармашылық процесс.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

Абдиева Ш.Д. (2004). Жоғары заң орындары студенттерін қазақша сөйлеуге үйрету әдістемесі. Пед.ғ.к.дисс. Абай атындағы ҚазҰПУ. Алматы, 152 б.

Алдабергенова Г.Д. (1999). Исследование влияния билингвизма на развитие личности детей. Дисс.к.фил.н. Алматы, 150с.

Барышников Н.В. (2003). Методика обучения второму иностранному языку в школе. / Н.В. Барышников – М.: Просвещение, – 211 с.

Голованова, Н. Ф. (2020). Педагогика : учебник и практикум для среднего профессионального образования / Н. Ф. Голованова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, – 377 с.

Досжанова С.Е. (2010). Формирование коммуникативной компетентности как условие успешной реализации личности студента. Пед.ғ.к.дисс. Х.Досмухамедов атындағы Атырау мемлекеттік университеті, Атырау, 153 с.

Емельянов Ю.Н. (1985). Активные методы социального обучения/ Ю. Н. Емельянов. – Л.

Женжируха Р.И. (2011). Формирование социокультурной компетентности специалистов таможенных служб средствами социально-психологического тренинга: дис.к.пед.наук: 13.00.08/ Женжируха Руслан Игоревич. – М.: – 210 с.

Жетписбаева Б.А. (2009). Теоретико-методологические основы полиязычного образования. Дисс.докт.н. Караганда, 370 с.

Жукенова А.К. (2010). Речевые стратегии коммуникантов в условиях естественного и искусственного билингвизма. Дисс.к.фил.н. Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова. Кокшетау, 131 с.

Зеер, Э.Ф., Заводчиков, Д.П. (2013). Практика формирования компетенций: методологический аспект. / Э.Ф. Зеер, Д.П. Заводчиков. – М.: – 139 с.

Коджаспирова Г.М. (2020). Педагогика: учебник для среднего профессионального образования / Г.М.Коджаспирова. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, – 719 с.

Кудайбергенова К.С. (2010). Құзырлылықтың педагогикалық категория ретінде дамуының теориялық-әдіснамалық негіздері: 13.00.01 пед.ғыл.канд.дисс.: Алматы. – 2010. – 257 б.

Қанафиева К.Қ. (2010). Жоғары оқу орындарында интерактивті оқыту арқылы тілдік тұлға қалыптастырудың дидактикалық шарттары. Пед.ғ.к.дисс. Евразиялық гуманитарлық институты. – Астана. – 163 б.

Ошакбаева Ж.Б. (2008). Прагматическая составляющая языковой компетенции во втором языке. Дисс.к.фил.н. КазГУ им. А. Фараби. – Алматы. – 132 с.

Педагогика: педагогические теории, системы, технологии: (2001) Учебник для студ. высш. И сред. пед. учеб. заведений / С.А. Смирнов, И.Б. Котова, Е.Н.Шиянов и др.; Под ред. С.Л.Смирнова. – 4-е изд., испр. – М.: Издательский центр «Академия», – 512 с.

Подласый И.П. (1999). Педагогика. Новый курс: Учебник для студ. пед. вузов: в 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.

Савенков, А.И. (2020). Педагогика. Исследовательский подход. В 2 ч. Часть 2: учебник и практикум для вузов / А.И.Савенков. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, – 187 с.

Салханова Ж.Х. (2010). Теоретические основы развития коммуникативной языковой компетенции в условиях непрерывного полилингвального образования. Дисс.докт.н. НАН им. Ы.Алтынсарина. – Алматы. – 344 с.

Сластенин В.А. и др. (2002). Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А. Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», – 576 с.

Щепилова, А.В. (2005). Теория и методика обучения французскому языку как второму иностранному /А.В. Щепилова // Учеб. пособие для студентов вузов. – М.: Гуманитар. изд. Центр ВЛАДОС, – 245 с.

References

Abdieva Sh.D. (2004). Zhogary zan oryndary studentterin qazaqsha sojleuge ujretu adistemesi. Ped.g.k.diss. Abaj atyndagy QazUPU. Almaty, 152 b.

Aldabergenova G.D. (1999). Issledovanie vlijaniya bilingvizma na razvitie lichnosti detej: Diss.k.fil.n. Almaty, 150 s.

Baryshnikov N.V. (2003). Metodika obuchenija vtoromu inostrannomu jazyku v shkole. / N.V. Baryshnikov – М.: Prosveshhenie, – 211 с.

Golovanova, N. F. (2020). Pedagogika : uchebnik i praktikum dlja srednego professional'nogo obrazovanija / N. F. Golovanova. — 2-e izd., pererab. i dop. — Moskva : Izdatel'stvo Jurajt, — 377 s.

Doszhanova S.E. (2010). Formirovanie kommunikativnoj kompetentnosti kak uslovie uspešnoj realizacii lichnosti studenta. Ped.f.k.diss. H.Dosmuhamedov atyndary Atyrau memlekettik universiteti, Atyrau, 153 s.

Emel'janov Ju.N. (1985). Aktivnye metody social'nogo obuchenija [Tekst] / Ju. N. Emel'janov. - L.

Zhenzhiruha R.I. (2011). Formirovanie sociokul'turnoj kompetentnosti specialistov tamozhennyh sluzhb sredstvami social'no-psihologičeskogo treninga: dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Zhenzhiruha Ruslan Igorevich. – M.: – 210 s.

Zhetpisbaeva B.A. (2009). Teoretiko-metodologičeskie osnovy polijazychnogo obrazovanija. Diss.dokt.n. Karaganda, 370s.

Zhukenova A.K. (2010). Rečevye strategii kommunikantov v uslovijah estestvennogo i iskusstvennogo bilingvizma (Tekst). Diss.k.fil.n. Kokshetauskij universitet im. Sh. Ualihanova. Kokshetau, 131 s.

Zeer, Je.F., Zavodchikov, D.P. (2013). Praktika formirovanija kompetencij: metodologičeskij aspekt. / Je.F. Zeer, D.P. Zavodchikov – M.:– 139 s.

Kodzhaspirova, G. M. (2020). Pedagogika : uchebnik dlja srednego professional'nogo obrazovanija / G. M. Kodzhaspirova. – 4-e izd., pererab. i dop. – Moskva: Izdatel'stvo Jurajt, – 719 s.

Kudajbergenova K.S. (2010). Quzyrlylyqtyn pedagogikalık kategorija retinde damuynyn teorijalyk-adisnamalyk negizderi : 13.00.01 ped.gyl.kand.diss. : Almaty.- 2010, 257 b.

Kanafieva K.K. (2010). Zhořary oқu oryndarynda interaktivti oқytu arkyly tildik tylfa қалыптастырудың didaktikalık sharttary. Ped.f.k.diss. Evrazijalyk gumanitarlyk instituty. Astana, 163 b.

Oshakbaeva Zh.B. (2008). Pragmaticeskaja sostavlajushhaja jazykovej kompetencii vo vtorom jazyke (Tekst). Diss.k.fil.n. KazGU im. A. Farabi. Almaty, 132s.

Pedagogika: pedagogičeskie teorii, sistemy, tehnologii: (2001) Uchebnik dlja stud. vyssh. i sred. ped. uceb. zavedenij / S.A. Smirnov, I.B. Kotova, E.N. Shijanov i dr.; Pod red. S.L. Smirnova. - 4-e izd., ispr. - M.: Izdatel'skij centr «Akademija», - 512 s.

Podlasyj I.P. (1999). Pedagogika. Novyj kurs: Uchebnik dlja stud. ped. vuzov: v 2 kn.- M.: Gumanit. izd. centr VLADOS, – Kn. 1: Obshhie osnovy. Process obuchenija. – 576 s.

Savenkov, A. I. (2020). Pedagogika. Issledovatel'skij podhod. V 2 ch. Chast' 2 : uchebnik i praktikum dlja vuzov / A.I.Savenkov. – 2-e izd., ispr. i dop. – Moskva: Izdatel'stvo Jurajt, – 187 s.

Salhanova Zh.H. (2010). Teoreticheskie osnovy razvitija kommunikativnoj jazykovej kompetencii v uslovijah nepreryvnogo polilingval'nogo obrazovaniya. Diss.dokt.n. NAN im. Y.Altynsarina, Almaty, 344 s.

Slastenin V.A. i dr. (2002). Pedagogika: Ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ped. ucheb. zavedenij / V.A.Slastenin, I.F.Isaev, E.N.Shijanov; Pod red. V.A. Slastenina. - M.: Izdatel'skij centr "Akademija", - 576 s.

Shhepilova, A.V. (2005). Teorija i metodika obuchenija francuzskomu jazyku kak vtoromu inostrannomu / A.V. Shhepilova // Ucheb. posobie dlja studentov vuzov. – M.: Gumanitar. izd. centr VLADOS, – 245 s.

Ways to develop the language competence of future speech pathologists in the context of bilingualism

ZHUBATYROVA Botagoz Tanzharbayevna

PhD student of the specialty 6D010500-Defectology of
Abai Kazakh national pedagogical University
Almaty/Kazakhstan

Abstract. *This article discusses the ways of teaching students in the chosen specialty in two languages. It is a natural phenomenon to demand from the branches of science research that meets the socio-social demand of its time. This also applies to the problem of developing the language competence of future speech pathologists in the context of bilingualism, which is the core of research work. The rapid development of the country's economy and the international cultural sphere also places a lot of demands on future specialists preparing for the labor market. For the education of a versatile personality of teenagers with deep knowledge, the future specialist must also be a professionally competent specialist himself. It is noted that one of the indicators is a specialist who speaks several languages. The article analyzes the concepts of «teaching method», «active teaching methods» and «methods of active socio-psychological training». The paper notes the importance of studying the teachings on the bilingual competence of students in the context of globalization. This article it is noted that the goal is to develop the language competence of future specialists, achieved by using knowledge about the system of language and speech, the development of communicative and cognitive skills and speech-language skills to solve problems in professional activities. The approach to the study of the Kazakh and Russian languages on a professional-oriented basis is considered as a means of mastering the chosen specialty.*

Keywords. *Competence, language competence, bilingualism, teaching methods, techniques, types of speech activity.*

Пути развития языковой компетенции будущих дефектологов в условиях билингвизма

ЖУБАТЫРОВА Ботагоз Танжарбаевна

Докторант специальности 6D010500-Дефектология Казахского
национального педагогического университета имени Абая
Алматы/Казахстан

Аннотация. *В данной статье рассматриваются пути обучения обучающихся по выбранной специальности на двух языках. В статье отмечается необходимость научных исследований, удовлетворяющих общественно-социальный спрос своего времени. Это относится и к проблеме развития языковой компетентности будущих дефектологов в условиях билингвизма, который составляет ядро исследовательской работы. Стремительное развитие экономики страны, международной культурной сферы предъявляет множество требований и к будущим специалистам, готовящимся к рынку труда. Для воспитания разносторонней личности обучающихся с глубокими знаниями будущему специалисту необходимо и самому быть профессионально компетентным специалистом. Отмечается, что один из показателей – специалист, владеющий несколькими языками. В статье анализируются понятия «метод обучения», «активные методы обучения» и «методы активного социально-психологического обучения». В работе отмечается значение исследований учений по билингвальной компетентности студентов в условиях глобализации. В статье отмечается, что поставленная цель – развитие языковой компетентности будущих специалистов, достигается путем использования знаний о системе языка и речи, развития коммуникативно-когнитивных навыков и рече-языковых умений для решения задач в профессиональной деятельности. Подход в изучении казахского и русского языков на профессионально-ориентированной основе рассматривается как средство овладения избранной специальностью.*

Ключевые слова. *Компетентность, языковая компетентность, билингвизм, методы обучения, приемы, виды речевой деятельности.*